

DYSORTOGRAFIE

SLOVO ÚVODEM

Dysortografie je porucha učení postihující pravopis. Nezahrnuje však celou gramatiku, vztahuje se převážně na tzv. specifické dysortografické jevy, kterými jsou rozlišování dlouhých a krátkých samohlásek, rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni, rozlišování sykavek, přidávání a vynechávání písmen, popř. slabik, nezvládání hranic slov v písmu. Patří sem i problematika nevhodné aplikace gramatických jevů v diktátech.

Porucha psaní se často pojí s poruchou čtení a kvality psaní písma. V praxi obvykle dochází ke zlepšování kvality čtení, ale výrazné obtíže v pravopise obvykle přetrvávají mnohdy i na druhém stupni základní školy. V některých případech se jedná o dlouhodobou záležitost z hlediska nápravy, která nemusí být vždy stoprocentně účinná. Velmi záleží na tom kdo všechno se na nápravné péči podílí, nakolik je péče komplexní a systematická. Systematičností myslíme právě sladění požadavků školy a rodiny. Klasifikační řád ukládá učitelům přihlížet k diagnostikované poruše, ale pro možnost postupné nápravy poruchy psaní a pravopisu je nutné s žákem pracovat specifickými metodami.

PŘÍČINY DYSORTOGRAFIE

1. porodní trauma a následná problematika LMD
2. nedostatečně rozvinutá funkce důležitá pro psaní diktátů:
 - a) sluchové vnímání - skládání a rozkládání slov
 - b) zrakové vnímání - rozlišování zrcadlových tvarů, postřeh pro detail, fixace tvarů
 - c) reprodukce a vyvozování rytmu, tj. délek u slov
3. negativní vývoj v řečové složce rozumových schopností
4. nedokonalost v jemné motorice, převod z jedné zrakové modality do jiné
5. obtíže ve sladění vnímaného s koordinovanými a jemnými pohyby ruky
6. specifické poruchy řeči (expresivní forma řeči i impresivní forma řeči)
7. problematická pravolevá orientace, orientace na ploše, tzv. nevyhraněná lateralita
8. tempo zpracovávání informací (bradypsychismus), zpomalené psaní, křečovitý úchop

tužky

9. oslabená paměť pro verbální logický materiál

10. problematika dyslexie, dyspraxie

11. specifické spouštěcí faktory , tj. rozvod, traumatická záležitost, snížená motivace atd.

PROJEVY DYSORTOGRAFIE

1. dítě píše ve škole velice pomalu, celková úprava v sešitech je neúhledná

2. dítě není příliš motivováno pro práci v hodinách českého jazyka a dalších předmětů

3. záměna písmen b-d-p, a-o, h-ch, m-n.

4. měkčení v diktátech dy-di (dyvadlo-divadlo)

5. vynechávání písmen, vkládání nesmyslných písmen

6. spojování více slov v jeden větný celek

7. znalost gramatických pravidel neodpovídá výkonu v diktátech

8. vynechávání čárek, vkládání čárek

9. neschopnost rozložit slovo na hlásky, slabiky a naopak

10. chyby plynoucí ze specifické asimilace - píše tak jak sám sebe slyší

11. nezvládnutí souhláskových shluků (krtek)

12. záměna sykavek (s, c, z, š, č, ž)

13. problematické osvojování si gramatického učiva

CO PRO NÁPRAVU MŮŽE UDĚLAT ŠKOLA A RODINA

- zajistit komplexnost nápravné péče mezi žákem, školou, rodiči.

1. zkrácený diktát - psát každou druhou větu

2. vizuální diktát - žák doplňuje vynechané pravopisné jevy

3. individuální diktát - realizovaný v pomalém pracovním tempu

4. diktát s použitím pomůcek - možnost nahlédnout při nejistotě

CVIČENÍ PRO NÁPRAVU DYSORTOGRAFIE

1. CVIČENÍ SLUCHOVÉ ANALÝZY A SYNTÉZY (SKLAD A ROZKLAD SLOV):

- * sluchové rozlišování výstavby slov : - znějí slova stejně? - kterou hláskou se liší - tvoření slov, která se liší jen jedinou hláskou
- * sestavování slov z kostek s různými písmeny na stěně; sestavování různých slov z písmen, která tvoří zadané slovo
- * určování počtu slov ve větě (třeba i graficky nebo stavebnicí)
- * rozklady slov na slabiky : zvedni ruku když uslyšíš zvolenou slabiku
 - kdo najde nejvíce slov se zvolenou slabikou, např. ve čtenářských tabulkách
 - tvoření slov ze zpřeházených slabik
- * rozklady slov na hlásky : rozklad slov na hlásky a z nich tvoření slov nových
 - rozklad slovně zadávaných slov, zvláště delších
 - tvoření nových slov přidáváním (odebíráním) hlásky, např. rada, brada atd.
 - tvoření slov ze zpřeházených hlásek nebo slabik (možno provádět písemně)
- * skládání slov ze slabik : - po-le-tí-me, žák opakuje celé slovo
- * tvoření nových slov záměnou slabik : lepší - píle

2. ZRAKOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ :

- * vyhledávání shodných a rozdílných obrázků
- * skládání rozstříhaných obrázků, dokreslování obrázků nebo písmen
- * spojování čarou týchž písmen pouze jinak tvarově vyjádřených či v různé poloze zapsaných
- * postřehování stejných nebo nestejných obrázků
- * různobarevné křížkování písmen, která mají háček, čárku, kroužek či tečku ve slovech
- * rozlišování figura pozadí : - vyhledávání předmětů na pozadí - vyhledávání písmen na pozadí

* postřehování často zaměňovaných písmen

3. ROZLIŠOVÁNÍ KRÁTKÝCH A DLOUHÝCH SAMOHLÁSEK

(nejvhodnější pomůcka - bzučák)

* grafické znázornění délky samohlásek (krátké tečkou, dlouhé čárkou)- př. ko mi ník . .
/ má vá / /

* znázorňování slov krátkými a dlouhými samohláskami pomocí stavebnice

* rytmická cvičení beze slov (žáci počítají kolik zvuků slyšeli, potom napodobují rytmus vytleskáváním)

* doplňování krátkých a dlouhých samohlásek do textu

4. ROZLIŠOVÁNÍ SLABIK DY-DI, TY-TI, NY-NI :

* rodič předříkává dvojice slabik, dítě opakuje, ohmatává příslušnou tvrdou či měkkou kostku

* vyhledávání slov s danou slabikou: dítě mačká např. tvrdou kostku dy (dý), současně slabiku vyslovuje a vyhledává slova s touto

slabikou, např. dým, dýchám

* rozlišování slov, která se liší tvrdostí slabik : - doplňování slov do vět. Na stole (tyká - tiká) budík.

5. ROZLIŠOVÁNÍ SYKAVEK (S, C, Z, Š, Č, Ž) :

* rozlišování sykavek ve slabikách, rozlišování sykavek ve slovech

* vyhledávání slov se sykavkami v textu, rozlišování sykavek v jedné slově (rozcvička, zašleštil)

6. ROZLIŠOVÁNÍ B - D - P :

* nácvik provádíme zapojením jak zrakového, sluchového i hmatového smyslu : - přiřazování písmen obrázkům nebo opačně podle

toho, jakou hlásku ve slově slyší

* nácvik pomocí metody barevných kostek : - jednotlivá písmena abecedy jsou nalepena na kostkách tak, že samohlásky mají jednu

barvu, souhlásky jinou. Ta písmena, která si dítě plete, např. b - d, mají vždy určitou barvu, kterou si dítě spojuje s obrazem hlásky.

* v jakémkoliv textu dítě barevně vyznačuje písmena, která zaměňuje

POMŮCKY VHODNÉ K NÁPRAVĚ DYSORTOGRAFIE

1. bzučák, hudeb. nástroje, stavebnice s krátkými a dlouhými prvky; tvrdé kostky se slabikami dy, ty, ny a měkké kostky se slabikami di, ti, ni; karty s písmeny; obrázky se slovy, která obsahují sykavky; tabulky se čtveřicí písmen, která dítě zaměňuje

2. Soubor cvičení pro dyslektiky II. (rozlišování slabik a sykavek) a III. (sluchová analýza a syntéza)

3. karty s tvrdým a měkkým i - y; karty s předložkami; karty s párovými souhláskami; přehledy mluvnického učiva; dopl. cvičení

4. tabulka na diferenciaci jevů (př. rozbory, sešit na vyjmenovaná slova)

5. předtištěné diktáty; pracovní sešity Nová škola Brno

6. Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU autoři : H. Žáčková a D. Jucovičová

KDE JE MOŽNÉ ZAKOUPIT LITERATURU

1. Knihy, odborná literatura Dino I. P. Pavlova 36 , Karlovy Vary (tel. 353 234 048)

2. Konzultaci k práci s nápravným materiálem je možné si sjednat v Pedagogicko - psychologické poradně K. Vary, Západní 15, tel.: 353 176 511.